

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-1963/2025. számú ügyben
a gyámhatóság eljárása örökbefogadott gyermek származásának
megismerésével összefüggésben

Érintett szerv: Budapest Főváros Kormányhivatala
Kulturális és Innovációs Minisztérium

2025.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-1963/2025. számú ügyben**

A vizsgálat megindítása

A panaszos szülők Budapest Főváros Kormányhivatala Gyámügyi Főosztályának elhúzódo és eredménytelen eljárását sérelmezve fordultak hozzám. A panaszos szülők tájékoztatása szerint örökbefogadott gyermekük 14. életévének betöltését követően származás megismerése iránti kérelmet nyújtott be Budapest Főváros Kormányhivatala Gyámügyi Főosztályához (a továbbiakban: gyámhivatal). Gyermekük a vérszerinti szülei és amennyiben van testvére, testvére természetes személyazonosító adatairól kért tájékoztatást. A gyámhivatal időben elhúzódo eljárásának lefolytatását követően 2023. július 10-én kelt.

határozatával gyermekük kérelmét elutasította. A panaszosok álláspontja szerint a gyámhivatali eljárás több szempontból nem felel meg a jogszabályoknak. Beadványuk szerint az eljáró gyámhivatal nem tett meg mindent a tényállás tisztázása érdekében, mert elfogadta az általa megkeresett tárhatóság választ, mely szerint gyermekük vér szerinti testvérének törvényes képviselője a meghallgatása érdekében küldött értesítést átvette, azonban a nyilatkozatásra megjelölt hatánapig a gyámhivatalnál nem jelent meg, amit úgy tekintettek, hogy a meghallgatáshoz szükséges előzetes hozzájárulásukat a törvényes képviselők nem adták meg. Ezért – további eljárási cselekmény nélkül – a gyámhivatal azt a következtetést vonta le, hogy a testvér adatai nem közölhetőek. Szóban azt a tájékoztatást kapták a gyámhivataltól, hogy a későbbiek során sincs lehetőség új kérelem benyújtására a gyámhivatalhoz, a testvér adatainak megismerése érdekében.

Panaszbeadványukban sérelmezték továbbá, hogy a gyámhivatal iratbetekintési jogukat akadályozta azáltal, hogy a kért iratbetekintést időben elhúzódo, több részletben tette csak lehetővé.

A panaszbeadvány alapján felmerült a jogállamiság elvével, a jogbiztonság követelményével és a tisztességes hatósági eljáráshoz való joggal, valamint az érintett gyermek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggő visszásság gyanúja, ezért az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam. A vizsgálat eredményes lefolytatása érdekében az Ajbt. 21. § (1) bekezdés b) pontja és (2) bekezdése alapján a Fővárosi Kormányhivataltól – az ügy iratmásolatainak csatolásával együtt – részletes tájékoztatást kértem.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- a jogállamiság elve és a jogbiztonság követelménye: *„Magyarország független demokratikus jogállam.”* (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés);
- a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: *„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”* (Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés);
- a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.”* (Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés

Az alkalmazott jogszabályok

- a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Egyezmény);

- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);
- Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.);
- gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyszr.);
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.).

A megállapított tényállás

A rendelkezésemre álló iratok és információk alapján a *következő tényállást tártam fel*.
 Örkbfogadott kiskorú és édesanyja, egyben törvényes képviselője,
 2023. január 24-én, a gyámhivatalnál jegyzőkönyvbe foglalt kérelmet terjesztettek elő a gyermek származásának megismerése érdekében. A tizennegyedik életévét betöltött gyermek előadta, hogy kiskora óta tudja, hogy szülei örökbefogadták őt, és tájékoztatást kért a vérszerinti szülei és - amennyiben van testvére -, a testvére, vagy akár több testvére, féltestvére természetes személyazonosító adatairól, valamint elmondta, hogy szeretné felvenni velük a kapcsolatot.

A gyámhivatal a kérelem benyújtását követően megkísérelte felkutatni a vérszerinti szülőt és testvért, ennek érdekében megkereste 2023. február 13-án kelt végzéssel az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat Fővárosi Gyermekvédelmi Szakszolgálatát, ahonnan 2023. február 22. napján kaptak választ arról, hogy a kérelmező gyermeknek a vér szerinti anyjáról és egy testvéréről rendelkeznek adattal. Ezt követően indokolatlanul hosszú idő elteltével, 2023. április 19-én kereste meg a gyámhivatal az illetékes Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálatot a szintén örökbefogadott vér szerinti testvérről való tájékozódás érdekében, majd május 30-án kelt végzéssel a tárhatóságot a vérszerinti testvér törvényes képviselőjének meghallgatása céljából.

A gyámhivatal eljárása során tájékoztatta a vér szerinti anyát és – társhatóság útján – a kiskorú testvér törvényes képviselőit a folyamatban lévő eljárásról, valamint arról, hogy a személyazonosító adataikról való tájékoztatás megadásához az érintett személy, a gyermek esetében pedig törvényes képviselőinek hozzájárulása szükséges. A vér szerinti anya az idéző-végzést nem vette át, nyilatkozatot nem tett, így adatai nem közölhetőek.

A társhatóság a vérszerinti testvér örökbefogadó szüleinek meghallgatása érdekében értesítést küldött, amit a törvényes képviselők átvettek 2023 június 7-én. Az értesítésben foglaltak szerint telefonon előzetesen egyeztetett időpontban, de legkésőbb június 12-éig történő személyes meghallgatásra hívta be őket a megkeresett gyámhivatal azzal, hogy gyermekük vér szerinti testvérenek származás megismerési ügyében „hozzájárul-e személyazonosító adatainak az örökbe adott testvér részére történő megadásához”. Az értesítésben a társhatóság az előzőekben ismertetettek mellett arról tájékoztatta az örökbefogadó szülőt, illetve szülőket, hogy „amennyiben a fent megadott időpontig nem jelenik meg, a kijelölt gyámhivatal úgy tekinti, hogy a személyazonosító adatok közléséhez nem járul hozzá.” A gyámhivatal 2023 június 15-én értesült a társhatóságtól arról, hogy a kiskorú testvér törvényes képviselői az értesítést átvették, azonban az abban megjelölt határnapig személyes meghallgatás érdekében nem jelentek meg. Az erre vonatkozó iratokat a társhatóság nem küldte meg a gyámhivatal számára, a gyámhivatal pedig nem intézkedett a beszerzésük érdekében.

A gyámhivatal a fentiekről és a rendelkezésre álló egészségügyi adatokról – további eljárási cselekmény, esetleg a testvér örökbefogadó szüleinek ismételt értesítése, számukra bővebb tájékoztatás, magyarázat nélkül – **2023. augusztus 29. napján tájékoztatta kiskorú Perenyei Máté kérelmezőt és édesanyját, melyről jegyzőkönyv készült és átadták az anya és a testvér személyes adatainak megismerése iránti kérelem elutasításáról hozott gyámhivatali határozatot.**

törvényes képviselőként iratbetekintést kért az ügyben 2023 szeptember 1-jén, melyre **2023. szeptember 25-én kerülhetett sor** a gyámhivatalban, egyes iratok anonimizálását követően. A törvényes képviselő a társhatóság által a testvér örökbefogadó szüleinek küldött értesítését is meg kívánta ismerni, ezért újabb megkereséssel élt 2023. október 9. napján a gyámhivatalhoz, melynek alapján **2023. október 12-én kerülhetett sor az újabb iratbetekintésre**, amiről jegyzőkönyv készült a gyámhivatalnál. Az eljáró gyámhivatal tehát csak ekkor ismerte meg a társhatóság által az örökbefogadott testvér szüleinek küldött értesítést és az annak átvételét igazoló dokumentumot, mert azokat szülő iratbetekintési jogának gyakorlása érdekében szerezte be a gyámhivatal.

A Fővárosi Kormányhivatal megkeresésekre adott, **2024. május 27-én kelt válaszában** – a konkrét ügyben megtett lépéseik ismertetésén túl - hangsúlyozta, hogy az örökbefogadott kiskorú testvér meghallgatásához szükséges a törvényes képviselőinek előzetes hozzájárulása, de amennyiben az ügyfél származási ügyben előterjesztett kérelmének teljesítése nem vezet eredményre, ***nincs akadálya annak, hogy későbbi időpontban ismételten kérelemmel éljen a Kormányhivatalnál.*** A származás megismerés iránti ügyben folytatott gyámhivatali gyakorlattal kapcsolatban megerősítette a Fővárosi Kormányhivatal válasza, hogy a jogszabályban előírtak szerint az érintett hozzátartozók meghallgatása érdekében ***idézést bocsátanak ki.*** Ennek eredményeként előfordult a gyakorlatukban, hogy a megkeresett vér szerinti szülők a hatóságot azzal vádolták, hogy tönkre akarják tenni a családi életüket, mert a jelenlegi férjük, vagy élettársuk, és a gyermekük nem tud a több évvel korábban, másik kapcsolatból született, örökbefogadott gyermekükről. Ugyanakkor tapasztalatuk szerint is lehetnek olyan vér szerinti hozzátartozók, akik szívesen vennék, ha az örökbefogadott gyermek létezését akár fénykép, akár levél küldéssel adnák a tudtukra. **Módszertani útmutató nem segíti jelenleg a származás megismerése iránti ügyekben folytatott eljárásaik lefolytatását, azt a jogszabályok alapján végzik.** A Kormányhivatal válaszában beérkezését követően – Hivatalom általi megkeresésre a Kormányhivatal tájékoztatása szerint – az ügyben újabb fejlemény nem történt.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint a hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. az Ajbt. 18. § (5) bekezdése alapján, ***ha az ügyben jogerős közigazgatási határozat született, az alapvető jogok biztosához ennek közlésétől számított egy éven belül lehet beadvánnyal fordulni.***

Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv közszolgáltatást végző szervnek minősül. A Gyvt. 16. § (1) bekezdése szerint a

gyermekek védelmét biztosító hatósági feladat- és hatásköröket a helyi önkormányzat képviselő-testülete, illetve a gyámhatóság gyakorolja.

A Gyszr. 1. § (1) bekezdése szerint a gyámhatóság feladat- és hatáskörét a települési önkormányzat jegyzője, a fővárosi és vármegyei kormányhivatal gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatala, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal gyakorolja. A Gyszr. 7. § (2) bekezdése szerint az örökbefogadással kapcsolatos gyámhivatali feladat- és hatásköröket a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és vármegyei kormányhivatal gyakorolja. Mindezek alapján az ügyben érintett hatóságra kiterjed a vizsgálati hatásköröm.

II. A vizsgált alapjogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi teszteket.

A jelentés megállapításai kapcsán hivatkoznom kell arra, hogy az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően.

A testület elvi érveléssel mondta ki: „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű, terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja, vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, illetve az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány 2. § (1) bekezdésének, illetve 67. § (1) bekezdésének a szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok értelmezése során – ellenkező tartalmú döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint *Magyarország független, demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság a 30/2012. (VI. 27.) AB

határozatában kimondta, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát, tehát az eddig kialakított alkotmánybíróági gyakorlat továbbra is releváns. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak és előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára. A jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető, kiszámíthatóan szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy *a kiszámíthatóság és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. Az alapjogok valódi érvényesülését képes kiüresíteni, megbénítani a szabályozás vagy a jogalkalmazás hibáiból, zavarából adódó kiszámíthatatlanság, az eljárásra vonatkozó garanciális szabályok mellőzése, figyelmen kívül hagyása. Érdemes utalni itt arra az alkotmánybíróági tézisre, amely szerint közvetlen alkotmányi garanciák *gazdaságossági és célszerűségi okokból*, az eljárás egyszerűsítése vagy az időszűrés követelményének érvényesülése címén *sem mellőzhetők*.

2. A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében.

Ezt az alaptételt rögzíti az Egyezmény preambuluma is: a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt. Az Egyezmény 1991-től a magyar belső jog részévé vált, részes államaként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények létesítésre, valamint ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására. Az Egyezmény 3. cikke alapelveként minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot *a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre* kötelez.

3. Az Alaptörvény XXIV. cikke immár kinyilvánítja *a tisztességes eljáráshoz való jogot*, eszerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és észszerű határidőn belül intézzék, illetve a döntéseiket a törvényben meghatározottak szerint indokolják. Elvként érvényesül tehát a pártatlan és részrehajlás nélküli ügyintézés, amelynek megvalósítása szoros összefüggésben áll a jogegyenlőség, a diszkrimináció tilalma, valamint az emberi méltóság alkotmányos elveivel.

A tisztességes ügyintézés követelménye nem csupán a jogszabályok megtartásával azonos, bár ez mindenképpen szükséges feltétele annak. A fair eljárás azonban ennél többet is jelent, az írott eljárási alapelvek megtartása mellett az olyan szabályokat, mint az udvarias

ügyintézés, de szorosan összefügg ez a szabály az észszerű időn belül történő döntés követelményével is. A közigazgatásnak ugyanis alkotmányos kötelessége, hogy a hatáskörébe utalt ügyben, az erre megszabott idő alatt érdemi döntést hozzon. A közigazgatási eljárás nem nélkülözheti a kötelező ügyintézési határidőket.

III. Az ügy érdemében

Az ombudsmani vizsgálat során az ügyben eljáró gyámhivatal eljárásának *alappogi aspektusait, jogállami követelményeit* vizsgáltam. A vizsgálatom kiterjedt a gyermek származásának megismerése ügyében folytatott eljárás elhúzódsainak okaira, valamint arra, hogy a gyámhivatal eljárása és döntése meghozatala során eleget tett-e a jogszabályok megtartása, a tényállás hivatalbóli megállapítása iránti kötelezettségének. Kiemelt figyelmet szenteltem annak, hogy az érintett *gyermek legjobb érdekét figyelembe vevő eljárás elve* miként érvényesült.

Az ügyben a Ptk. 4:135. § a kiindulópont, melyszerint az örökbefogadott felvilágosítást kérhet a gyámhatóságtól arról, hogy őt örökbefogadták-e, él-e a vér szerinti szülője, van-e testvére, és – ha a tizennegyedik életévét betöltötte – vér szerinti szülőjének, testvérének természetes személyazonosító adatairól is. A tizennegyedik életévét betöltött gyermek a kérelmet törvényes képviselője hozzájárulása nélkül is előterjesztheti. *A felvilágosítás megadásához a vér szerinti szülő és a testvér meghallgatása szükséges.* Ha az örökbefogadott kiskorú, az örökbefogadót vagy más törvényes képviselőt is meg kell hallgatni. *A kiskorú testvér meghallgatásához törvényes képviselőjének előzetes hozzájárulása szükséges.*

A származás megismerése kérdésében a Gyer. 53/A. §-a szerint az örökbefogadott származásával kapcsolatos tények megismerésére irányuló kérelem esetén a gyámhivatal a vér szerinti szülő, illetve a testvér *meghallgatása nélkül tájékoztatja a kérelmezőt* arról, hogy örökbe fogadták-e, él-e a vér szerinti szülője, és a felderíthető adatok szerint van-e testvére, féltestvére. A tájékoztatás megadásához a gyámhivatal szükség esetén megkeresi az örökbefogadásban közreműködő területi gyermekvédelmi szakszolgálatot és az örökbefogadást engedélyező gyámhivatalt. *Ennek a kötelezettségének a gyámhivatal eleget tett.*

A Gyer. 53/B. §-a szerint a vér szerinti szülő, testvér, féltestvér természetes személyazonosító adatainak megismerésére irányuló kérelem esetén a gyámhivatal – a vér szerinti szülő, testvér, féltestvér felkutatása érdekében – megkeresi az örökbefogadásban közreműködő területi gyermekvédelmi szakszolgálatot, illetve az örökbefogadást engedélyező gyámhivatalt azzal, hogy a nyilvántartásukban, illetve irataik között van-e adat az örökbefogadott gyermek szülőjére, testvérére, féltestvérére vonatkozóan. Majd a gyámhivatal a beszerzett adatok alapján megkeresi a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartását kezelő szervet a vér szerinti szülő, illetve a testvér lakóhelyének megismerése céljából és meghallgatja a vér szerinti szülőt, valamint az örökbefogadott kiskorú testvér örökbefogadó szülőjét. *A kiskorú testvér meghallgatásához törvényes képviselőjének előzetes hozzájárulása szükséges. Ennek hiányában nem adható tájékoztatás a kért adatokról.*

Tekintettel arra, hogy a Gyvt. 128. § (3) bekezdés b) pontja alapján *a gyámhatósági eljárás során a jognyilatkozatokat csak személyesen lehet megtenni a származás megismerése iránti ügyekben*, a megkeresett társhatóságnak az Ákr. 58. § (1) bekezdése alapján *idéznie kellett volna az örökbefogadott testvér törvényes képviselőjét, a meghallgatást megelőzően legalább öt nappal, hogy a személyes meghallgatásra a megjelölt helyen és időpontban megjelenjen.* Ehelyett a megkeresett társhatóság az Ákr. 61. § (1) bekezdése szerinti értesítést küldött az örökbefogadott testvér törvényes képviselőinek, mely lehetővé teszi, de nem kötelezővé a megjelenést a tervezett meghallgatáson. Fel is hívta a figyelmet arra, hogy a

meghallgatásra történő megjelenés elmulasztása esetén „úgy tekinti, hogy a személyazonosító adatok közléséhez nem járul hozzá.”

Megállapítom, hogy az örökbefogadott testvér törvényes képviselőinek mindössze egy alkalommal küldött, részletes tájékoztatást nem tartalmazó, ugyanakkor a személyes megjelenésre nem ösztönző, félreérthető tartalmú értesítés nem volt elegendő ahhoz, hogy az eljáró gyámhivatal eleget tegyen a személyes meghallgatási kötelezettségének. Holott a származás megismerése iránti eljárásban a Ptk. 4:135. §-a szerinti személyes meghallgatástól csak abban az esetben lehet eltekinteni, ha a vér szerinti szülő, a testvér, az örökbefogadó vagy más törvényes képviselő ismeretlen helyen távol van vagy meghallgatása elháríthatatlan akadályba ütközik. A Ptk. nem határozza meg az elháríthatatlan akadály fogalmát, annak megállapítása a hatóság mérlegelési jogkörébe tartozik, azonban az a körülmény, hogy az egy alkalommal kiküldött értesítésre nem jelentek meg a kiskorú örökbefogadott testvér törvényes képviselői, a vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján nem tekinthető alappal elháríthatatlan oknak. Továbbá így nem érvényesülhetett a Ptk. 4:148. §-ának rendelkezése, mely szerint a szülőknek – így a kiskorú örökbefogadott gyermek szüleinek is – tájékoztatniuk kell gyermeküket az őt érintő döntésekről, biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermekük a döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson, törvényben meghatározott esetben szüleivel közösen dönthessen. Valamint a szülőknek a gyermek véleményét – korára, érettségére tekintettel – megfelelő súllyal figyelembe kell venniük. Mindezekre vonatkozóan azonban nem kaptak tájékoztatást az értesítésben a kiskorú örökbefogadott testvér szülei.

Annak ellenére, hogy a származás megismerése iránti eljárás egyik legfontosabb mozzanatára, az érintett vér szerinti hozzátartozók személyes meghallgatásának előmozdítására csak kevés figyelem és idő (tizenöt nap) jutott, a 2023. január 24-én előterjesztett, a gyámhivatalnál jegyzőkönyvbe foglalt kérelemről – a 2023. június 15. napján a társhatóság válasza alapján rendelkezésre álló információk birtokában - a gyámhivatal csak 2023. július 10. napján hozott határozatot a vér szerinti anya és a vér szerinti testvér személyazonosító adatainak megismerése tárgyában a kérelem elutasításáról, amit 2023. augusztus 29. napján adott át a személyesen megjelent kérelmező gyermek és törvényes képviselője számára. Az ügyintézési határidőket az Ákr. 50. §-a határozza meg. Az Ákr. 50. § (1) bekezdése szerint, ha törvény eltérően nem rendelkezik, az ügyintézési határidő az eljárás megindulásának napján kezdődik, a (2) bekezdés c) pontja szerint pedig az ügyintézési határidő teljes eljárásban hatvan nap. Az Ákr. 50. § (4) bekezdése alapján pedig az ügyintézési határidőn belül a döntés közlése iránt is intézkedni kell.

Továbbá az ügyfelet az Ákr. 33. § (1) bekezdése alapján megillető iratbetekintési jog biztosítása a panaszos szülő számára a gyámhivatal által – a társhatóság kétszeri megkeresését és az adatok anonimizálását követően – időben elhúzódva, több részletben valósult meg, amely a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott.

Mindezek alapján megállapítom, hogy a gyámhivatal indokolatlanul elhúzódó eljárása, a kötelező meghallgatás elmaradása és ezzel a tényállás teljeskörű megállapításának hiánya a jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott. Megállapítom továbbá, hogy az eljárás hatásában alkalmas volt arra, hogy a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okozzon, továbbá nem egyeztethető össze a gyermek legjobb érdekét képviselő eljárás elvével sem.

Intézkedéseim

A jelentésben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság bekövetkezése lehetőségének jövőbeni megelőzése érdekében

- 1) az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján *felkérem a kultúráért és innovációért felelős minisztert, hogy a gyermek- és ifjúságpolitikáért való felelőssége körében a származás megismerését kérő örökbefogadottak jogainak mind teljesebb körű érvényesülése érdekében*
 - a) a jelentésem megküldésével egyidejűleg hívja fel az örökbefogadási ügyben eljárásra kijelölt fővárosi és vármegyei kormányhivatalok figyelmét, hogy a jövőben a származás megismerése tárgyában indult eljárások során a jogszabályi előírások szerint, és a gyermek legjobb érdekének megfelelően, a személyes meghallgatás kötelezettségét teljesítve, a jogszabályban előírt határidőben hozzanak döntést, melyről értesítse az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálatot az együttműködésük elősegítése érdekében,
 - b) dolgozzon ki módszertani útmutatót, nyújtson módszertani támogatást – az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat bevonásával – a származás megismerése kérdésében eljárásra kijelölt fővárosi és vármegyei kormányhivatalok számára, az egységes joggyakorlás és a feladatok végrehajtásának elősegítése érdekében
 - a vér szerinti hozzátartozók számára, a meghallgatásukat előmozdító tájékoztatás megadásához,
 - fontolja meg ennek kapcsán, hogy a származás megismerését kérő örökbefogadott erre irányuló szándéka esetén – a kijelölt gyámhivatal közreműködésével – magáról fényképet, vagy személyes levelet juttathasson el a megkeresett vér szerinti hozzátartozó, illetve annak törvényes képviselője számára, ami elősegítheti a kérelem teljesítését, valamint
 - az örökbefogadott által kért természetes személyazonosító adatok közlése esetén – erre irányuló kérelem alapján – a vér szerinti hozzátartozók közötti személyes kapcsolat felvételéhez felajánlható legyen valamely örökbefogadás utánkövetését végző szervezet önkéntes közbenjárása.
- 2) az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján *felkérem a Budapest Főváros Kormányhivatal Főispánját, hogy a Gyámügyi Főosztály vezetőjének és munkatársainak hívja fel a figyelmét az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényben meghatározott eljárási határidők és a vonatkozó jogszabályi rendelkezések, a személyes meghallgatási kötelezettség betartásának jelentőségére, továbbá a gyermek legjobb érdekének érvényesítésére a származás megismerése iránti ügyekben, valamint adjon tájékoztatást a származás megismerése keretében a testvére természetes személyazonosító adatairól tájékoztatást kérő örökbefogadott gyermek és törvényes képviselői számára arról, hogy nincs jogszabályi akadálya ügyükben újabb kérelem benyújtásának.*

Budapest, 2025. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos